

Originalartikel

Ugeskr Læger 2023;185:V20235

Juleartikel: Mave-tarm-kirurgens perspektiv på dilemmaet om andesteg eller flæskesteg til julemiddagen – et multicenterstudie

Jakob Mejdahl Bentin¹, Astrid Kerstine Buch², Taha Alaa Hussein Al-Taei³, Marie Riis Mortensen⁴, Christian Bakholdt Dibbern⁵ & Tiba Dheyaa Taqi Taqi⁶

1) Afdeling for Urinvejskirurgi, Center for Kræft og Organsygdomme, Københavns Universitetshospital – Rigshospitalet, 2) Kirurgisk Afdeling, Københavns Universitetshospital – Nordsjællands Hospital Hillerød, 3) Afdeling for Mave-, Tarm- og Leversygdomme, Københavns Universitetshospital – Herlev Hospital, 4) Abdominalcenter K, Københavns Universitetshospital – Bispebjerg Hospital, 5) Gastroenheden, Københavns Universitetshospital – Hvidovre Hospital, 6) Afdeling for Kirurgi, Bornholms Hospital

Ugeskr Læger 2023;185:V20235

Julen har traditionelt været en højtid tæt forbundet med familien og hjemmet. For mange danske familier er julemiddagen årets vigtigste. Julemiddagen er meget traditionsbundet, og som *MC Einar* rapper [1]: »Det' de samme ting vi spiser«. En analyse finder, at blandt de 95% danskere, der fejrer juleaften, spiser 78% and, 64% flæskesteg, nogle får begge dele, og kun få spiser andet [2].

Kapløbet mellem and og flæskesteg har stået på i 130 år [3]. Der er årligt diskussion om, hvorvidt andesteg eller flæskesteg er mest dansk eller mest traditionelt. Spørgsmålet er dybt personligt for mange danskere, og en psykolog fortæller, at det kan udvikle sig til magtkamp og konflikt [4]. Valget er ikke så ligetil, og mange faktorer spiller ind.

Juletraditionernes oprindelse kan følges tilbage i tiden, og en julearkivar og en historieforsker slår fast, at julen er grisens fest [5]. En kulturhistoriker og en kogebofsforsker konkluderer, at flæskesteg er det mest traditionelle, mens andesteg er mere festligt [3]. Religioner leverer forskellige svar, da Jesus som praktiserende jøde ikke spiste grisekød, mens aser og einherjerne i Valhalla må formodes at have spist Særimner. Ernæringsmæssigt indeholder andekød med skind flere kalorier (400 kcal/100 g) end flæskesteg med svær (250 kcal/100 g) [6]. Klimaaftrykket af grisekød (3,58 CO₂e/kg for nakkekam med svær) er større end af andekød (2,27 CO₂e/kg for and) [7]. Også kulturen har delte meninger: Da pigen strøg svovlstikkerne, kom hun kortvarigt med ind i stuen til stegt gås [8], hos Peter spiste de Julegaas [9], i »Sikken voldsom trængsel og alarm« spiser bonden gåsesteg [10], i Angora er det tid til and [11], og Gulddreng vil have både juleand og flæskesvær [12].

Vi vil i denne artikel forsøge at belyse spørgsmålet, om man skal spise andesteg eller flæskesteg til jul ud fra et mave-tarm-kirurgisk perspektiv.

METODE

Dette er et studie med patienter på mave-tarm-kirurgiske akutmodtagelser i Region Hovedstaden (Bispebjerg Hospital (BBH), Herlev Hospital (HEH), Nordsjællands Hospital Hillerød (NOH), Hvidovre Hospital (HVH) og Bornholms Hospital (BOH)) juleaften og julenat.

Patientseleksion

Alle patienter, der blev set af en læge på en mave-tarm-kirurgisk akutmodtagelse i Region Hovedstaden juleaften og julenat, indgik i studiet. Inklusionstidsperioder varierede diskret med vagten mellem hospitalerne fra den 24. december 2022 til den 25. december 2022: BBH kl. 15:45-08:15, HEH og NOH kl. 15:30-09:00, HVH kl. 15:15-09:00 og BOH kl. 17:00-09:00.

Studievariable

Alle blev spurgt, om de til julemiddag havde spist: 1) andesteg, 2) flæskesteg, 3) både andesteg og flæskesteg, 4) hverken andesteg eller flæskesteg eller 5) ikke havde spist julemiddag.

Eksklusionskriterier

Patienter, der svarede 5), blev ekskluderet.

Etik

Alle deltagere i projektet gav mundtligt informeret samtykke forud for inklusionen. Da der ikke var tale om sundhedsvidenskabelig eller sundhedsdatavidskabelig forskning, blev projektet i overensstemmelse med retningslinjerne fra Den Nationale Videnskabsetiske Komité ikke anmeldt til en videnskabsetisk komité.

Statistik

Vi undersøgte kategoriske data og opgjorde dem som procentsatser samt fremstillede data med histogrammer. Statistiske forsøg blev udført i R version 4.2.2 (R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria).

RESULTATER

I alt 31 patienter henvendte sig på regionens mave-tarm-kirurgiske akutmodtagelser. Fem af patienterne var ikke tilgængelige for inklusion på grund af en alvorlig kritisk tilstand; de resterende 26 patienter kunne indgå i studiet: 17 blev inkluderet, og ni blev ekskluderet. 71% havde spist andesteg, og 65% havde spist flæskesteg. Den primære årsag til, at patienterne ikke havde spist julemiddag, var en akutmodtagelsehenvendelse kronologisk før julemiddagstid (Tabel 1).

TABEL 1 Patientdata.

Hospital	Inklusion, n				Eksklusion, n		Øvrige dage henvendere, aften/nattevagt gennemsnitligt (skønnet), n
	andesteg	flæskesteg	begge	ingen	ikke spist julemiddag	alvorlig klinisk tilstand	
Hillerød	1	1	4	0	2	1	10
Bispebjerg	1	1	0	0	4	0	15
Herlev	0	1	2	0	3	2	20
Bornholm	1	1	0	0	0	0	3
Hvidovre	3	1	0	0	0	2	25
Sum	6	5	6	0	9	5	73

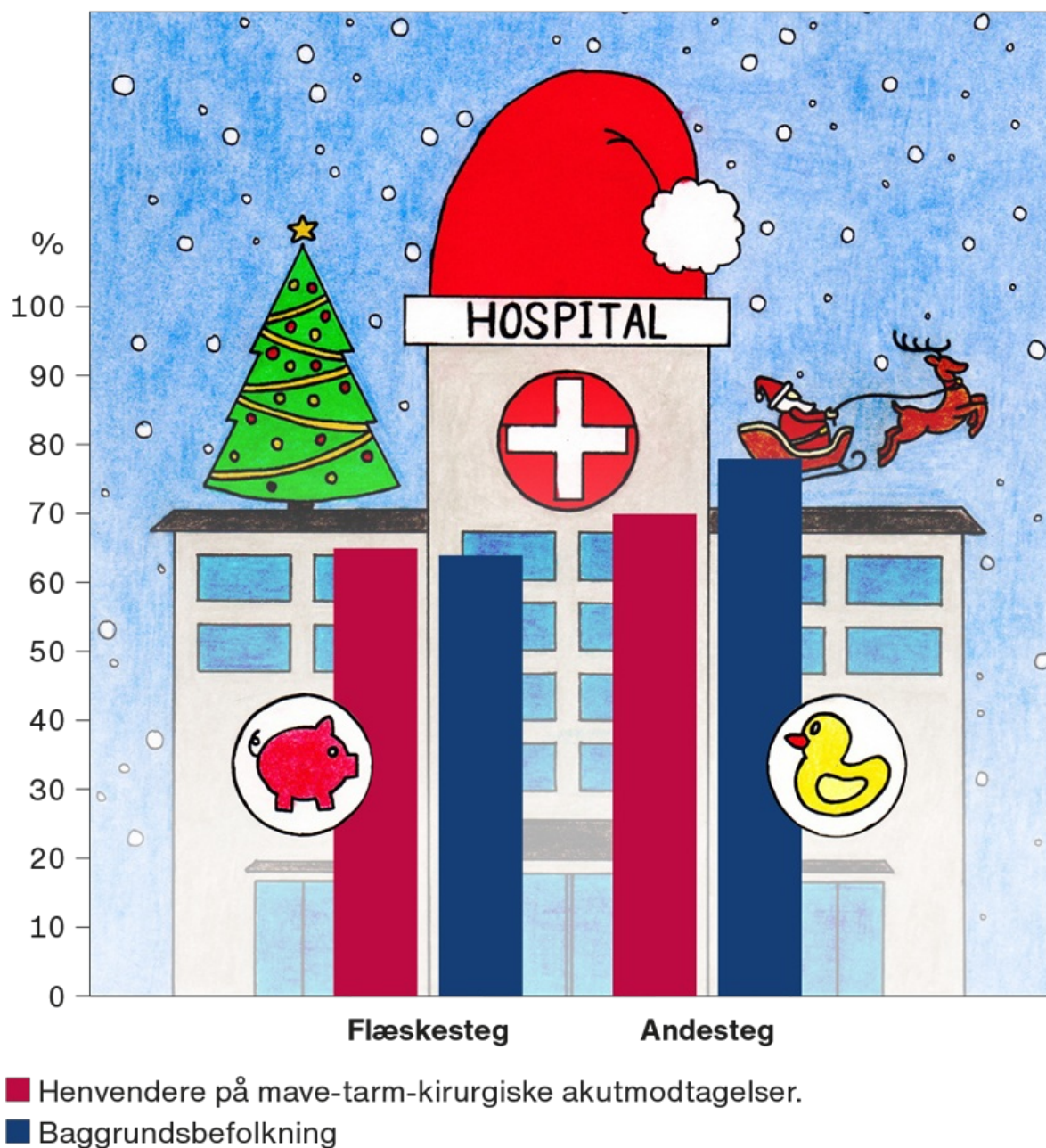
Yates' χ^2 -test af fordelingen mellem andesteg og flæskesteg i vores population sammenholdt med tidligere

rapporterede data for baggrundsbeholdningen [3, 13] viser ingen signifikant forskel med en p-værdi på 0,955.

DISKUSSION

Vores resultater viser, at blandt henvendere på mave-tarm-kirurgiske akutmodtagelser juleaften og julenat har omtrent lige mange spist andesteg som flæsketeg (Figur 1), og der er ikke signifikant forskel på populationen og baggrundsbeholdningen, men multiple faktorer kan have haft indflydelse på dette fund.

FIGUR 1 Fordeling mellem flæsketeg og andesteg.

Studiet er foretaget i Region Hovedstaden og dækker dermed en begrænset del af Danmark. Region Hovedstaden

er med sine 1.855.084 indbyggere (2021) [14] Danmarks folkerigeste region med 31,8% af Danmarks befolkning [13]. Interregionale demografiske forskelle kan tænkes ikke bare at påvirke valget af julemad, men også andre forhold, der kan lede til akutmodtagelsesbesøg. Der er imidlertid ikke forskel på tværs af Danmark i valget mellem andesteg og flæskesteg [15].

Kultur og religion kan også påvirke valget, da f.eks. man i nogle religioner ikke spiser visse proteinkilder, og et optageområde med stor andel heraf kan derfor give en skævvridning i data. Der kan også være forskel i alternativ julemad inklusive plantebaseret, og markant flere unge (18-34 år, 7%) end ældre (35-54 år, 3%; > 55 år, 0%) spiser ikke kød juleaften [16]. Der er ikke taget højde for kultur og religion i denne undersøgelse, men vi har undersøgt et stort befolkningsmæssigt område og ekskluderet deltagere, der svarede, at de ikke har spist julemiddag.

Den fede julemad kan disponere til flere sygdomme. Kost med bl.a. højt fedtindhold øger risikoen for akut divertikulitis gennem kronisk inflammation, ændret mikrobiometabolisme, hæmmet mucosabariere og immunregulering [17]. Kost med bl.a. højt indhold af animalsk fedt øger risikoen for galdestenssygdom gennem leverens kolesterolsyntese og sekretion i galden, galdesammensætning, kolesterolaggregation i galdeblæren og postprandial galdeblæremotilitet [18]. Fedtrig kost er en risikofaktor for gastroøsofageal reflukssygdom gennem nedsat tonus i nedre øsofagussfinkter og øget syreeksponeringstid [19], og apotekerne sælger 70% mere mavesyre medicin i den sidste uge op mod jul end i en gennemsnitlig uge [20]. Studierne fokuserer dog på længerevarende eksponering, og det enkeltstående julemåltids betydning mangler belysning, ligesom der er en mangel på differentiering mellem andesteg og flæskesteg i litteraturen. Det skal selvfølgelig også bemærkes, at der kan være andre (del)årsager til mave-tarm-kirurgiske sygdomme end et julemåltids proteinkilde, samt at der kan forekomme mave-tarm-kirurgiske sygdomme uafhængigt af julekost.

Julefreden havde sænket sig over Region Hovedstadens mave-tarm-kirurgiske akutmodtagelser med samlet kun 31 henvendelser juleaften og -nat. Dette er under halvdelen af regionens normale henvendelsestal på omkring 73 på en gennemsnitlig aften-/nattevagt, et tal, der stammer fra kvalificerede bud fra nogle personale, f.eks. ansvarshavende sygeplejersker samt afdelings- og oversygeplejersker. Der kan være tale om konfounding, men man kan med stor forsigtighed spekulere på, om indtagelse af julemiddag faktisk er beskyttende mod henvendelse på en mave-tarm-kirurgisk akutmodtagelse.

Dette studie belyser mave-tarm-kirurgens perspektiv og fanger ikke personer med problemer relateret til indtagelse af julemad, som ikke ses i en mave-tarm-kirurgisk akutmodtagelse, f.eks. hjertebanken, forstoppelse, vejtrækningsbesvær eller fastsiddende fødeemne i spiserøret [20], enten fordi de ses på en anden afdeling, eller fordi de trods problemer bliver hjemme.

KONKLUSION

Der er ikke forskel på indtagelse af andesteg og flæskesteg blandt henvendelser på mave-tarm-kirurgiske akutmodtagelser juleaften sammenlignet med baggrundsbefolkningen, og vi kan dermed ikke med vores mave-tarm-kirurgiske perspektiv tilføre diskussionen om, hvorvidt andesteg eller flæskesteg er mest rigtigt, nogen konklusion.

Korrespondance Jakob Mejdahl Bentin. E-mail: jakob.mejdahl.bentin@regionh.dk

Antaget 26. oktober 2023

Publiceret på ugeskriftet.dk 11. december 2023

Interessekonflikter ingen. Forfatterens ICMJE-formularer er tilgængelige sammen med artiklen på ugeskriftet.dk

Taksigelser Tak til forvagter og andet personale, der har hjulpet til i studiet, her nævnes særskilt *Alice Herrlin Jensen*

Referencer findes i artiklen publiceret på ugeskriftet.dk

Artikelreference Ugeskr Læger 2023;185:V20235

Open Access under Creative Commons License [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

SUMMARY

Christmas article: the gastrointestinal surgeon's perspective on the dilemma between roast duck or roast pork for Christmas dinner – a multicenter study

Introduction For many Danes, Christmas is a traditional celebration linked with food, and Christmas dinner might be the most important dinner of the year. Whether the correct meal includes roast pork or roast duck is a deeply personal question.

Methods We asked all patients who were admitted to the surgical gastrointestinal emergency clinics of the Capital Region in Denmark on Christmas Eve and Christmas Night what they have had for Christmas dinner.

Results A total of 30 patients presented to the hospital, and 17 of these were successfully included. 71% had eaten roast duck and 65% had eaten roast pork. This result was non-significant compared with the general Danish population tested with chi-square ($p = 0.955$).

Conclusion We found no significance in the ingestion of roast duck and roast pork between patients at surgical gastrointestinal emergency clinics and the Danish background population.

Funding none.

Trial registration none.

REFERENCER

1. MC Einar. Jul Det' Cool, 1988.
2. Aarup L. Sådan ser julen 2018 ud. Coopanalyse, 2018. https://coopanalyse.dk/analyse/02_294-julemiddag/ (2. nov 2023).
3. Ebdrup N. Hvad er mest dansk – and eller flæskkesteg? Videnskab.dk, 2017. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-er-mest-dansk-and-eller-flaeskesteg> (2. nov 2023).
4. Ravnborg J. And, flæskkesteg eller vegansk jul: striden om julemaden er en magtkamp i familien. Kristeligt Dagblad, 2019. <https://www.kristeligt-dagblad.dk/nar-juletraditioner-modes-and-flaeskesteg-eller-vegansk-jul> (2. nov 2023).
5. Jensen S. Julens traditioner forklaret: Dans om træet, mandelgaven, »bolleleg« og meget mere. Videnskab.dk, 2017. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/julens-traditioner-forklaret-dans-om-traeet-mandelgaven-bolleleg-og-meget-mere/> (2. nov 2023).
6. Mithril C. Kalorier i julemad. Madensverden, 2016. <https://madensverden.dk/kalorier-i-julemad/> (2. nov 2023).
7. CONCITO. Den Store Klimadatabase, 2021. Opslag for »grisekød, nakkekam med svær, rå« og »and, kød, rå«. <https://denstoreklimadatabase.dk/> (2. nov 2023).
8. Andersen HC. Den lille Pige med Svovlstikkerne, 1845.
9. Krohn J. Peters Jul, 1866.
10. Faber P. Sikken voldsom trængsel og alarm, 1848.
11. Drengene fra Angora. Jul i Angora, 2004.
12. Gulddreng. Guld Jul, 2016.
13. Befolkningstal. Danmarks Statistik, 2021. <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/befolkningstal> (7. nov 2023).
14. BY1: Folketal 1. januar efter byområder, landdistrikter, alder og køn. Danmarks Statistik, 2021.

- <https://www.statistikbanken.dk/BY1> (2. nov 2023).
15. Kielstrup L. Jul i Danmark: hvem spiser hvad i aften? TV2, 2013. <https://tv.tv2.dk/2013-12-24-jul-i-danmark-hvem-spiser-hvad-i-aften> (2. nov 2023).
 16. Aarup L. Julen 2020. Coopanalyse. 2020. https://coopanalyse.dk/analyse/02_526-julen-2020/ (2. nov 2023).
 17. Strate LL, Morris AM. Epidemiology, pathophysiology, and treatment of diverticulitis. *Gastroenterology*. 2019;156(5):1282-1298.e1.
 18. Ciaula A di, Garruti G, Frühbeck G et al. The role of diet in the pathogenesis of cholesterol gallstones. *Curr Med Chem*. 2019;26(19):3620.
 19. Sethi S, Richter JE. Diet and gastroesophageal reflux disease: role in pathogenesis and management. *Curr Opin Gastroenterol*. 2017;33(2):107-11.
 20. Axelsen S, Hansen RD. Op mod 100 indlægges hvert år på grund af for meget and og sovs. DR, 2019. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/trekanten/op-mod-100-indlaegges-hvert-aar-paa-grund-af-meget-and-og-sovs> (2. nov 2023).